

Володимир Решота, к. н. держ. упр

Львівський національний університет імені Івана Франка, Україна

АКТИ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ ЯК ДЖЕРЕЛА АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА УКРАЇНИ У СУДОВОМУ ПРАВОЗАСТОСУВАННІ

Volodymyr Reshota, PhD in Public Administration

Ivan Franko National University of Lviv, Ukraine

ACTS OF THE PRESIDENT OF UKRAINE AS SOURCES OF ADMINISTRATIVE LAW IN JUDICIAL ENFORCEMENT

The purpose of the article is to examine legal nature of acts of the President of Ukraine. The paper raises the question on different kinds of presidential acts and their specific features. It is argued that the President of Ukraine issues decrees and directives mandatory for the execution on the territory of Ukraine. Some examples of acts of Ukraine's President as sources of administrative law are provided. It is emphasized that President's decrees contain legal norms and thus are regarded as sources of administrative law of Ukraine. On the other hand Presidential directives regulate organizational and staff issues. The article also provides some examples of judicial enforcement of acts of the President of Ukraine by courts and describes some problems which arise before courts during resolution of different administrative cases and cases on administrative infraction.

Key words: act of the President of Ukraine, source of administrative law, judicial enforcement, administrative case.

Серед джерел адміністративного права особливе місце займають акти глави держави – Президента України, який за конституційно-правовим статусом, визначеним у Конституції України є главою держави і виступає від її імені, є гарантом державного суверенітету, територіальної цілісності України, додержання Конституції України, прав і свобод людини і громадянина (ст. 102). Особливий характер повноважень Президента особливо у сфері взаємодії з виконавчою владою залежить від форми державного правління України, що впливає з положень Конституції. Україна декілька разів змінювала форму державного правління аж до відновлення парламентсько-президентської республіки у 2014 році. Від цього залежав зміст та обсяг повноважень Президента України у тому числі й у сфері взаємодії з виконавчою гілкою державної влади та повноважень щодо формування уряду зокрема.

Президент України згідно з ч. 3 ст. 106 Конституції України на основі та на виконання Конституції і законів України видає укази і розпорядження, які є обов'язковими до виконання на території України. Саме за допомогою цих актів Президент України реалізує свої повноваження, закріплені у Конституції.

Дискусійним, на нашу думку, є визначення актів Президента України Н. О. Рибалкою, під якими вона розуміє "підзаконні, обов'язкові до виконання на території держави адміністративно-правові норми, які є проміжними між законами, постановами і розпорядженнями уряду, за юридичною силою щодо законів вони є вторинними, а за умов відсутності законів можуть мати значення первинних нормативних документів"¹. При цьому варто зауважити, що не всі акти Президента України будуть містити правові норми, наприклад, розпорядження організаційного характеру будуть мати характер індивідуальних адміністративних актів (актів індивідуальної дії), а відтак загальнообов'язковими не будуть. Крім того, первинність актів Президента України за відсутності законодавчого регулювання є також дещо умовною, адже у будь-якому випадку Президент України видає укази і розпорядження на виконання Конституції і законів України, тому він не може вийти за межі своїх повноважень і прийняти неконституційні чи незаконні акти, які

¹ Рибалка, Н.О. (2009). *Адміністративно-правові аспекти діяльності Президента України*: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.07. Київ, 11.

можуть бути скасованими Конституційним Судом України з приводу їх неконституційності або Вищим адміністративним судом України з приводу їх незаконності.

Усі акти Президента України як джерела адміністративного права можна класифікувати за декількома критеріями:

I. За юридичною формою виразу всі акти Президента розподіляються на: укази та розпорядження. Поділ актів Президента України на укази і розпорядження має важливе значення, адже джерелами адміністративного права України є насамперед укази Президента, так як розпорядження переважно стосуються організаційно-розпорядчих питань і часто мають ознаки індивідуальних актів або персональних доручень. Проте є і винятки, наприклад, Розпорядження Президента України "Про затвердження положення про дипломатичне представництво України за кордоном" від 22 жовтня 1992 року № 166/92-рп. Цим Розпорядженням введено в дію відповідне Положення, що визначає статус, завдання та функції дипломатичного представництва України за кордоном.

Розмежування питань з приводу яких мають прийматись укази та розпорядження врегульовано у Положенні про порядок підготовки та внесення проектів актів Президента України, затвердженого Указом Президента України від 15 листопада 2006 року № 970/2006¹. Так, указами Президента України у сфері адміністративно-правових відносин врегульовуються деякі кадрові питання, зупинення дії актів Кабінету Міністрів України, нормативно-правових актів Верховної Ради Автономної Республіки Крим; скасування актів Ради міністрів Автономної Республіки Крим, рішень голів місцевих державних адміністрацій; питання у сфері проведення мобілізації, введення воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях; введення в Україні або в окремих її місцевостях надзвичайного стану, оголошення окремих місцевостей України зонами надзвичайної екологічної ситуації; присвоєння вищих військових звань, вищих дипломатичних рангів та інших вищих спеціальних звань і класних чинів; нагородження державними нагородами; встановлення президентських відзнак та нагородження ними; створення консультативних, дорадчих та інших допоміжних органів і служб, їх ліквідацію, реорганізацію; введення в дію рішень Ради національної безпеки і оборони України; надання доручень Кабінету Міністрів України; утворення Представництва Президента України в Автономній Республіці Крим, внесення змін до указів Президента України, визнання такими, що втратили чинність, указів Президента України, офіційне тлумачення актів Президента України.

Щодо тлумачення актів Президента, то як приклад можна навести Указ Президента України "Про тлумачення окремих положень Указу Президента України від 18 червня 1998 року № 651" від 27 січня 1999 року № 71/99. До речі цей Указ досі залишається чинним, незважаючи на те, що сам Указ Президента України від 18 червня 1998 року № 651, який він тлумачить, чинність втратив ще у 1999 році. Це зумовлює необхідність ревізії актів Президента, скасування таких актів, які фактично є недійсними та застосуванню не підлягають.

Проте варто звернути увагу, що вищезгадане Положення у деяких положеннях не відповідає Конституції та Законам України, зокрема щодо припинення повноважень членів Вищої ради юстиції, утворення та ліквідації судів, надання доручень Кабінету Міністрів України. З приводу доручень Президента як ще одного різновиду його актів, необхідно зауважити, що чинне законодавство не передбачає повноважень Президента видавати доручення уряду чи іншим органам, посадовим особам держави. Хоча практика ухвалення таких доручень певний час існувала, зокрема, Доручення Президента України "Щодо запобігання та протидії діяльності організованих злочинних угруповань з легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом"². Хоча такі акти не мають юридичної сили і не можуть бути джерелами права, проте очевидно виходять за межі повноважень, встановлених Конституцією України. При цьому спроба легалізувати такі доручення була зроблена в Положенні про контроль за виконанням указів, розпоряджень і доручень Президента України, затвердженого Указом Президента України від 19 лютого 2002 року №155 (в редакції Указу від 26 липня 2005 року № 1132/2005), з назви якого випливає ще один вид актів Президента України – доручення. Проте як зазначив Конституційний Суд України у Рішенні від 10 квітня

¹ Указ про Положення про порядок підготовки та внесення проектів актів Президента України 2006 (Президент України). *Офіційний сайт Верховної Ради України*. <<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/970/2006>> (2017, квітень, 21).

² Доручення щодо запобігання та протидії діяльності організованих злочинних угруповань з легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом 2013 (Президент України). *Офіційний сайт Ради національної безпеки і оборони України*. <<http://www.rnbo.gov.ua/documents/317.html>> (2017, квітень, 10).

200 року у справі про гарантії діяльності народного депутата № 7-рп/2003, що "відповідно до Конституції України повноваження Президента України вичерпно визначені Конституцією України, а це унеможливує прийняття законів, які встановлювали б інші його повноваження (права та обов'язки)"¹. Отже, можемо зробити висновок, що таке Положення суперечить Конституції України, яка встановлює виключний перелік повноважень Президента і види його актів, де про жодні доручення нічого не вказано. Тобто жодними законами чи тим більше підзаконними нормативно-правовими актами не можуть розширюватись повноваження Президента України.

Варто також звернути увагу, що не всі укази Президента України будуть мати характер нормативних актів і виступати джерелами адміністративного права. Адже як зазначалось деякі акти індивідуальної дії ненормативного характеру видаються у формі указів. Наприклад, Указ Президента України "Про увільнення від виконання обов'язків члена Європейської Комісії "За демократію через право" (Венеціанська Комісія) та його заступників" від 16 березня 2017 року № 64/2017, Указ Президента України "Про присудження Національної премії України імені Тараса Шевченка" від 6 березня 2017 року № 55/2017 та багато інших. Такі укази мають індивідуальний характер і джерелами адміністративного права виступати не можуть.

Щодо розпоряджень Президента України, то відповідно до вищезгаданого Положення про порядок підготовки та внесення проектів актів Президента України вони ухвалюються щодо: надання доручень, рекомендацій щодо здійснення заходів, розгляду, вирішення питань рішення про підтримку Президентом України культурно-мистецьких та інших заходів (крім рішень, які згідно з пунктом 3 цього Положення оформляються указами); проведенням переговорів, підписання міжнародних договорів України, надання повноважень на ведення переговорів, на підписання міжнародних договорів України, відповідних директив делегації чи представникові України; оперативні, організаційні і кадрові питання (крім рішень, які згідно з пунктом 3 цього Положення оформляються указами); призначення на посади та звільнення з посад помічників, референтів Президента України; внесення змін до розпоряджень Президента України, визнання такими, що втратили чинність, розпоряджень Президента України; винесення на обговорення громадськості проектів законів, які передбачаються для внесення Президентом України на розгляд Верховної Ради України, проектів актів Президента України. Отже, переважно такі розпорядження не містять загальнообов'язкових правил поведінки, а отже, і не можуть бути джерелами адміністративного права, крім винятків, приклади яких вже наводились.

У науковій літературі згадуються також інші акти Президента України, про які не згадується у Конституції України. Мова йде про накази і директиви, що ухвалюються відповідно до ст. 6 Закону України "про оборону України"². Так, відповідно до цієї статті як Верховний Головнокомандувач Збройних Сил України Президент України видає накази і директиви з питань оборони. При цьому вважаємо, що такі директиви і накази слід вважати актами саме Головнокомандувача Збройних Сил України, яким є Президент відповідно до Конституції України.

Окремо необхідно згадати про таке повноваження Президента України як звернення з посланнями до народу або до Верховної Ради України (п. 2 ч. 1 ст. 106 Конституції України). При цьому погоджуємось з Я. О. Берназюком, який зазначає, що хоча послання і не є нормативно-правовим актом, воно повинно виступати основою для прийняття законодавчих та підзаконних актів і називає такі послання документами³. Дійсно такі послання не можемо визнавати нормативними актами, а відтак і джерелами адміністративного чи будь-якої іншої галузі права, вони несуть більше політичне значення програмного документа, проте не містить норм права.

II. Залежно від необхідності контрасигнації актів Президента іншими державними органами чи посадовими особами виділяють: акти безпосередньої правотворчої діяльності; акти опосередкованої правотворчості.

Так, документальним виразом безпосередньої правотворчої діяльності президента є нормативний акт, який оприлюднюється і набуває чинності згідно з законодавством без додаткових процедур узгодження. Натомість опосередкованими вважаються нормативні акти президента, що

¹ *Справа за конституційним поданням Президента України про офіційне тлумачення положень частин другої, третьої статті 17, частини другої статті 27 Закону України "Про статус народного депутата України", № 1-14/2003, КСУ 2003.*

² Шатіло, В. (2012). Нормотворча діяльність глави держави у контексті реалізації державної влади. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*, 92, 108.

³ Берназюк, Я.О. (2010). Послання Президента України до народу та до Верховної Ради України як офіційні документи (акти) глави держави. *Форум права*, 4, 63–68.

підлягає контрасигнації прем'єр-міністром, а також відповідальними міністрами¹. Так, ч. 4 ст. 106 Конституції України передбачає, що акти Президента України, видані в межах повноважень, передбачених пунктами 5, 18, 21 цієї статті, а саме щодо призначення та звільнення глав дипломатичних представництв України в інших державах і при міжнародних організаціях; приймання вірчих і відкличних грамот дипломатичних представників іноземних держав; очолення Ради національної безпеки і оборони України; прийняття рішення про введення в Україні або в окремих її місцевостях надзвичайного стану, а також оголошення окремих місцевостей України зонами надзвичайної екологічної ситуації – з наступним затвердженням цих рішень Верховною Радою України, скріплюють підписами Прем'єр-міністр України і міністр, відповідальний за акт та його виконання.

III. Залежно від сфери, в якій реалізує Президент України свої повноваження: у сфері національної безпеки і оборони; з приводу формування та призначення посадових осіб органів державної виконавчої влади та інших органів держави; у сфері зовнішніх відносин; у сфері законотворчості та ін.

IV. За строком дії:

- постійні – прийняті на невизначений строк; тимчасові – акти, прийняті на певний визначений ними період часу або до настання певної обставини, наприклад, Указ Президента України "Про продовження строку дії Указу Президента України від 1 липня 1993 року № 240" від 6 квітня 1999 року, яким продовжено дію Указу Президента України від 1 липня 1993 року № 240 "Про інвестування будівництва та придбання житла для військовослужбовців Збройних Сил України та членів їх сімей" на строк до 31 грудня 2002 року; надзвичайні, які є різновидом тимчасових актів та приймаються на особливий період надзвичайного, воєнного стану чи надзвичайної екологічної ситуації тощо. Наприклад, Указ Президента України "Про оголошення окремих територій Вінницької, Івано-Франківської, Закарпатської, Львівської, Тернопільської та Чернівецької областей зонами надзвичайної екологічної ситуації" від 28 липня 2008 року № 682/2008, яким оголошено окремі території зонами надзвичайної екологічної ситуації

V. За територією дії акти Президента України поділяються на:

- загальнодержавні, наприклад, Указ Президента України "Про заходи щодо впровадження Концепції адміністративної реформи в Україні" № 810/98 від 22 липня 1998 року;
- акти, що спрямовані на врегулювання відносин у межах окремих місцевостях, території України, наприклад, Указ Президента України "Про оголошення окремих територій Вінницької, Івано-Франківської, Закарпатської, Львівської, Тернопільської та Чернівецької областей зонами надзвичайної екологічної ситуації" № 682/2008 від 28 липня 2008 року;
- екстериторіальні, що мають дію й за межами території України, наприклад, Указ Президента України "Про невідкладну евакуацію громадян України з території Федеративної Демократичної Республіки Непал" № 244/2015 від 27 квітня 2015 року.

Дискусійною є пропозиція Р. Ю. Капінуса щодо класифікації всіх актів Президента України на звичайні та такі, що мають (мали) силу закону². Це пов'язано із п. 4 розділу XV "Перехідні положення" Конституції України, відповідно до якого Президент України протягом трьох років після набуття чинності Конституцією України мав право видавати схвалені Кабінетом Міністрів України і скріплені підписом Прем'єр-міністра України укази з економічних питань, не врегульованих законами, з одночасним поданням відповідного законопроекту до Верховної Ради України в порядку, встановленому статтею 93 Конституції. Такий указ Президента України вступав у дію, якщо протягом тридцяти календарних днів з дня подання законопроекту (за винятком днів міжсесійного періоду) Верховна Рада України не приймала закон або не відхилила поданий законопроект більшістю від її конституційного складу, і діє до набрання чинності законом, прийнятим Верховною Радою України з цих питань. З 28 червня 1999 року Президент України втратив такі повноваження. Отже, дискусійність запропонованої класифікації Р. Ю. Капінуса полягає у тому, що таку особливість мали не всі акти Президента, а лише укази. Крім того, вважаємо, що такі Укази Президента не мали силу закону і за юридичною силою їх не можна прирівняти навіть до декретів Кабінету Міністрів України, які видавались у сфері законодавчого регулювання, змінювались і скасовувались законами України. Такі укази з економічних питань ухвалювались з метою заповнення законодавчих прогалин, проте аж ніяк не мали силу закону і

¹ Мазур, Д.В. (2007). *Акти правотворчості Президента в республіках зі змішаною формою правління (загальнотеоретичний аспект)*: автореф. дис... канд. юрид. наук: спец. Харків, 10.

² Капінус, Р.Ю. (2016). *Акти глав держав як джерела адміністративного права*: монографія. Київ, 87.

діяли до моменту набуття відповідними законами чинності. Перехідні положення Конституції України не встановлювали пріоритет чи особливу природу таких указів щодо інших указів Президента України чи інших підзаконних нормативно-правових актів. Як приклад можна навести Указ Президента України "Про спеціальний режим інвестиційної діяльності на територіях пріоритетного розвитку та спеціальну економічну зону "Порт Крим" в Автономній Республіці Крим" від 27 червня 1999 року №740/99, дія якого припинена у зв'язку з набранням чинності Законом України "Про спеціальний режим інвестиційної діяльності на територіях пріоритетного розвитку та спеціальну економічну зону "Порт Крим" в Автономній Республіці Крим" від 21 грудня 2000 року. Отже, такі укази Президента України мали на меті виявити сферу відносин, де необхідне було законодавче врегулювання і діяли у якості актів Президента до моменту законодавчого врегулювання відповідних суспільних відносин. Відтак можемо погодитись із твердженням, що "права видавати акти, що мають силу закону, Президент України не має ані в порядку делегованого законодавства, ані навіть за надзвичайних умов"¹.

Таке помилкове трактування юридичної природи указів Президента зустрічаємо і в судовій практиці. Так, у справі за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю "Ланатекс" до Управління Пенсійного фонду України в Зарічному районі м. Суми про визнання нечинним рішення про застосування фінансових санкцій. Позивач у цій справі обґрунтовував позовні вимоги, стверджуючи, що "Указ Президента України має силу закону, не скасований, тому підприємство не зобов'язане сплачувати збір на пенсійне страхування окремо, а сплачувало в складі єдиного податку"². Однак суд обґрунтовано відмовив у задоволенні цього позову, вважаючи, що Указ Президента України від 03.07.1998 № 727/98 "Про спрощену систему оподаткування" про звільнення суб'єктів малого підприємництва, які сплачують єдиний податок, від збору на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування, суперечать вимогам Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування" і застосуванню не підлягають. Проте поряд із цим суд робить суперечливий висновок, що Закон було видано пізніше і відповідно до правил дії закону в часі застосуванню підлягає нормативний акт, який прийнято пізніше. Однак таке твердження може застосовуватись до актів однакової юридичної сили, проте прийнятий пізніше підзаконний нормативно-правовий акт не може замінити собою закон. Це ще раз підкреслює необхідність ухвалення закону щодо нормативно-правових актів чи джерел права загалом, який би на нормативному рівні встановив співвідношення різних джерел права та правила їх застосування.

Окрім адміністративних справ, де Укази Президента України застосовуються як джерела права або є предметом розгляду щодо їх законності та оскаржуються у судовому порядку, вони також застосовуються при розгляді справ про адміністративні правопорушення. При цьому Укази Президента України застосовуються як нормативний акт, порушення якого є підставою для притягнення до адміністративної відповідальності, наприклад, п. 2 Указу Президента України "Про спрощену систему оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва" (чинний на час розгляду справи судом), був підставою для накладення адміністративного стягнення за ч. 1 ст. 163-4 КУпАП у вигляді штрафу в сумі 34 гривні³, або ж враховується при розгляді деяких справ про адміністративні правопорушення. Наприклад, постановою Сторожинецького районного суду Чернівецької області від 16 листопада 2015 року провадження відносно ОСОБА_1 закрито в зв'язку з малозначністю вчиненого правопорушення, суд обмежився усним зауваженням за те, що вчинив конфлікт з ОСОБА_2, під час якого виражався у її адресу нецензурними словами, чим порушив громадський порядок та спокій громадян, проте оскільки він проходить військову службу на виконання Указу Президента "Про часткову мобілізацію", суперечка була без присутності сторонніх осіб, в його діях немає великої суспільної небезпеки⁴. В іншій справі Горохівський районний суд

¹ Шатіло, В. (2012). Нормотворча діяльність глави держави у контексті реалізації державної влади. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*, 92, 108.

² *Справа за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю "Ланатекс" до Управління Пенсійного фонду України в Зарічному районі м. Суми про визнання нечинним рішення про застосування фінансових санкцій* (постанова), № 2а-134/10/1870, Сумський окружний адміністративний суд 2010. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. <<http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/8760869>>.

³ *Справа про притягнення до адміністративної відповідальності Особа_2* (постанова), № 3-1994/10, Калінінський районний суд міста Горлівки Донецької області 2010. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. <<http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/13230809>>.

⁴ *Справа про притягнення до адміністративної відповідальності Особа_1* (постанова), № 723/3320/15-п, Сторожинецький районний суд Чернівецької області 2015. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. <<http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/53480960>>.

Волинської області звільнив ОСОБА_2 від адміністративної відповідальності, передбаченої ч. 1 ст. 130 КУпАП, обмежившись усним зауваженням¹. При цьому правопорушник керував мопедом, перебуваючи в стані алкогольного сп'яніння, чим порушив ПДР, проте суд врахував, що його було призвано Горохівсько-Локачинським об'єднаним районним військовим комісаріатом на підставі Указу Президента України №303 від 17.03.2014 року "Про часткову мобілізацію".

References:

1. Bernazyuk, Ya.O. (2010). Poslannya Prezydenta Ukrayiny do narodu ta do Verkhovnoyi Rady Ukrayiny yak ofitsiyni dokumenty (akty) hlavy derzhavy [The President's letter to the people and to the Verkhovna Rada of Ukraine as an official documents(acts) of the Head of the state]. *Forum prava* [Forum of law], 4, 63–68. [in Ukrainian].
2. *Doruchennya shchodo zapobihannya ta protydyi diyal'nosti orhanizovanykh zlochynnykh uhrupuvan' z lehalizatsiyi dokhodiv, oderzhanykh zlochynnym shlyakhom 2013* [The errand concerning prevention and combating the activities of organized criminal groups from legalization of proceeds gained by criminal means 2013] (Prezydent Ukrayiny) [The President of Ukraine]. *Ofitsiynyy sayt Rady natsional'noyi bezpeky i oborony Ukrayiny* [Official site of the Council of national security and defence of Ukraine]. <<http://www.rnbo.gov.ua/documents/317.html>> (2017, April, 10). [in Ukrainian].
3. Kapinus, R.Yu. (2016). *Akty hlav derzhav yak dzhereła administratyvnoho prava: monohrafiya* [Acts of head of states as sources of administrative law: monograph]. Kyiv, 87. [in Ukrainian].
4. Mazur, D.V. (2007). *Akty pravotvorchosti Prezydenta v respublikakh zi zmishanoyu formoyu pravlinnya (zahal'noteoretychnyy aspekt): avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk: spets. 12.00.01.* [Acts of rule-making of the President in republics of mixed form of government (general theoretical aspect): thesis for PhD degree in law]. Kharkiv, 10. [in Ukrainian].
5. Rybalka, N.O. (2009). *Administratyvno-pravovi aspekty diyalnosti Prezydenta Ukrayiny: avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk: spets. 12.00.07.* [Administrative and legal aspects of the activity of the President of Ukraine activities: Thesis for PhD degree in law: 12.00.07]. Kyiv, 11. [in Ukrainian].
6. Shatilo, V. (2012). Normotvorcha diyalnist hlavy derzhavy u konteksti realizatsiyi derzhavnoyi vlady [Law-making activity of the head of the state in the context of state power realisation]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka* [The Bulletin of Taras Shevchenko Kyiv National University], vol. 92, 108. [in Ukrainian].
7. *Sprava za konstytutsiynym podannyam Prezydenta Ukrayiny pro ofitsiyne tlumachennya polozhen' chastyn druhoyi, tret'oyi statti 17, chastyny druhoyi statti 27 Zakonu Ukrayiny "Pro status narodnoho deputata Ukrayiny"* [Case under constitutional submission of the President of Ukraine on official interpretation of provisions of Part 2, 3 of article 17 and Part 2 of article 27 of the Law of Ukraine "On legal status of people's deputy of Ukraine"], No. 1-14/2003, The Constitutional Court of Ukraine 2003. [in Ukrainian].
8. *Sprava pro prytyahnennya do administratyvnoyi vidpovidalnosti Osoba_1* [The case on bringing to administrative responsibility of Person_1] (postanova) [resolution], No. 723/3320/15-п, Storozhynetskyi rayonnyy sud Chernivets'koyi oblasti [Storozhynetskyi District Court of Chernivtsi region] 2015. *Yedyny derzhavnyy reyestr sudovykh rishen* [Single state adjudication record]. <<http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/53480960>>. [in Ukrainian].
9. *Sprava pro prytyahnennya do administratyvnoyi vidpovidalnosti Osoba_1* [The case on bringing to administrative responsibility of Person_1] (postanova) [resolution], No. 155/1848/2014-п, Horokhivskyi rayonnyy sud Volynskoyi oblasti [City District Court of Volyn region] 2014. *Yedyny derzhavnyy reyestr sudovykh rishen* [Single state adjudication record]. <<http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/52204106>>. [in Ukrainian].
10. *Sprava pro prytyahnennya do administratyvnoyi vidpovidal'nosti Osoba_2* [The case on bringing to administrative responsibility of Person_2] (postanova) [resolution], No. 3-1994/10, Kalininskyi rayonnyy sud mista Horlivky Donetskoyi oblasti [Kalinin District City Court of Gorlivka of Donetsk region] 2010. *Yedyny derzhavnyy reyestr sudovykh rishen* [Single state adjudication record]. <<http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/13230809>> [in Ukrainian].
11. *Sprava za pozovom Tovarystva z obmezenoyu vidpovidalnistyu "Lanateks" do Upravlinnya Pensiynoho fondu Ukrayiny v Zarichnomu rayoni m.Sumy pro vyznannya nechynnym rishennya pro zastosuvannya finansovykh sanktsiy* [Lawsuit of Lanatex Ltd. to Pension fund of Ukraine in Zarichnyy district of city of Sumy on abolishment of decision on financial sanctions enforcement] (postanova) [resolution], No. 2a-134/10/1870, Sumskyi okruzhnyy administratyvnyy sud [Sumy Regional Administrative Court] 2010. *Yedyny derzhavnyy reyestr sudovykh rishen* [Single state adjudication record]. <<http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/8760869>>. [in Ukrainian].
12. *Ukaz pro Polozhennya pro poryadok pidhotovky ta vnesennya proektiv aktiv Prezydenta Ukrayiny 2006* [The Decree on the procedure of preparing and introducing of drafts of acts of the President of Ukraine 2006] (Prezydent Ukrayiny) [The President of Ukraine]. *Ofitsiynyy sayt Verkhovnoyi Rady Ukrayiny* [Official site of the Verkhovna Rada of Ukraine]. <<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/970/2006>> (2017, April, 21). [in Ukrainian].

¹ *Sprava pro prytyagnennya do administratyvnoyi vidpovidalnosti Osoba_1* (postanova), № 155/1848/2014-п, Горохівський районний суд Волинської області 2014. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. <<http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/52204106>>.